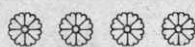

„Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v Trstu kakor priloga „Edinosti“ vsako drugo soboto.

Naročnina znaša za vse leto 3 gld.; za naročnike »Edinosti« pa 2 gld.; posamezne številke se dobivajo v Trstu v tobakarni g. Lavrenčiča na trgu della Caserma po 12 kr. — Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu »Slovenke«, naročnina pa upravništvu »Edinosti«, ul. Molino piccolo št. 3.

Vsebina 4. zvezka:

Zorana: Ob sponinih — pesem. — Kranjec: Sličice z Dunaja. — R. D.: Šuma bede. — Kristina: Svetišče — pesem. — Naše mlade gospodinje. — Zorana: Bo li meni? — pesem. — «Z.»: Dvojna mera. — Dolenc: Prevara — pesem. — Pismo «Slovenki». — Književnost in umetnost. — Razno. —

SLOVENKA

GLASILO SLOVENSKEGA ŽENSTVA

Zvezek 4.

V Trstu, 25. februarija 1899.

Letnik III.

Ob spominih.

Se stolpov mestnih pozne ure glas
doni tajnostno v tihí nočni čas;
v predmestje zadnje njen odmev zveni,
kjer luči svit iz okna se žari.
Sedi tam v sobi žena sivih las,
lepoto prejšnjo kaže nje obraz . . .
še čarno zrejo temne ji oči,
skrivnosten ogenj v svitu njih blesti . . .
Preprosta soba kras pogreša mnog,
ni dražih kipov, perzijskih preprog . . .
Na stenah vencév lovorovih broj
visi s trakovi obledelih boj . . .
V okvirih starih zraven nekaj slik
prekрасne deve skromen je pomnik.
Različno slike kažejo oblast:
Ta mir sladák.. a druga burno strast...
Čegave pač te žarne so oči?
Oh, žene blede, ki kraj slik sedi.
Sede premišlja... in le zdaj pa zdaj
pogled na slike, venec vpre... Zakaj?
Zakaj skrivnostno ji oči rose,
ko v medlem svitu gleda slike te?
Zagrne sobo hipno mrak temán,
v svetilki plamen vgasnil je mračán
in slike, vence skrìje črna noč,
iz prsij ženi vzdih privreje, vroč:
»Kako ta mrak je mojemu jednak,
i v žitju mojem vlada smrtni mrak;
svetilka pač brez olja ne gori,

a kje je slava, ko mladost zbeži? —
Čarobni glas mi davno vzel je čas
in sneg pobelil mnog na glavi las . . .
Na dobo slave, dobo mladih dni
spomin... spomin le v duši še živi.
Ko gledam svoje slike tu blede,
dejanja davna vnóvič ožive . . .
Oh, drag spomin je to v starosti dan:
Da človek v svetu živel ni zaman!
In da je dar, ki mu ga Stvarnik dal,
le nesebično drugim v last dajal . . .
A če pozabil svet ga je ob noč,
ne peče ga, . . . ko v davnost slavno zroč
naslaja se v pogledu prošlih slik,
sedajnost zablja pravi umetnik . . .
Naj trnje vzraste mesto mu cvetic,
dovolj, da zvršil vzvišen je poklic!
Umolknila je . . . Duh ji vzplaval spet
je v prošle čase . . . v dobo slavnih let...
Spet stala je na odru, pevajoč
v obleki bajni, kot zvezdnata noč . . .
V gledišču slave ni potihnil klic,
iz lož metali na-njo so cvetic . . .
Zdaj pada zástor . . . a se dvigne vnov,
ker to zahteva sto in sto glasov . . .
Kako telo ji vzburjenja drhti,
kako ji polje v starih žilah kri . . .
Še le, ko beli je prisvital dan,
vzdramila se je pevka, zginil san . . .

Zorana.

Slike z Dunaja.

Piše Kranjec.

I.

Oče.

il je mrzel zimski dan. Mraz je bil tak, da je škripalo pod nogami hitrih pešcev. Postrežčki, zaviti v težke suknje, so stopicali sem ter tja, da bi ne premrzni.

Ob voglu univerze je stalo nepremično mlado dekle, kakor da ji ne more ostri mraz do živega, dasi je bila le lahno in borno opravljena. Toda od mraza zarudeli obraz in — dejal bi — trdi njeni udje so pričali, da tudi njej ne prizanaša kruti spremljevalec ostre zime. In vendar, zakaj stoji tu? Prosjaki li? Ne. Saj ji je ponudil stari gospod v dragem kožuhu nekaj drobiža, — toda ona ni vzela malega daru. Ne, nekaj družega, nekaj hujšega nego je strupeni mraz mora težiti srce ubogemu dekletu, da je brezčutna proti mrzlemu vremenu. Saj ji gleda temno oko srepo tja v daljavo in globoke gube na visokem lepem čelu pravijo, da prenaša mlado dekle bol, ki bolj boli, nego najhujši sibirski mraz, bol, ki ni prisposodna nobenemu telesnemu trpljenju.

V rokah je imela podolgasto culo. Ne bi se bilo znalo, kaj je zavitega v gorke cunje, da se ni slišal sem ter tja tanek glasek, podoben glasu jokajočega deteta.

Potniki, ki so hiteli mimo, so se ozirali po lepem kmetskem dekletu, migali z rameni in sožaljuje odhajali. Vsega tega pa zala Čehinja ni videla.

Otli zvoki vojaškega bobna udarijo na uho: hreščeči glasovi medenih godal se razlegajo po široki cesti. Dekle se premakne, oči se ji zablišče, otroka pritisne tesno na prsi ter vpré pogled na ono stran, od koder prihajajo glasi vojaške godbe. Glej, tu je vojaško krdelo s svitlimi godali...

Kakor ranjena srna, skoči dekle proti vojakom...

«Tu imaš dete! Ti si njegov oče, redi ga! Ti si gospod, lahko ga vzrediš; na, vzemi sina, kojega mati ne more rediti...»

Koščena roka mestnega redarja potegne izmed vojakov ubogo dekle. Postopači, ki so spremljevali vojaško godbo, so obkročili mlado mater...

Vojaki so korakali svojim korakom naprej. Visok, močan vojniki se je ozrl le za hip v mlado ženo, potem pa je zopet pihal v svoj rog kakor poprej.

Povprašal je, kaj se je zgodilo. Malce je pomišljal, potem pa je mignil ne daleč stoječemu izvoščeku ter se odpeljal z otrokom in materjo izmed osuple množice.

Šuma bede.

Srbska pravljica. Poslovenil R. D.

Cemna noč je bila, ko je neki mladenič stal ob robu gozda. Obkroževalo ga je visoko drevje in gosto grmovje a s kamenjem posuti potje so se križali na vse strani. Skraja je mladenič korakal brzo s povešenimi očmi in globoko zamišljen. Ni opazil, da je gozd čezdalje gosteji, dokler ni konečno padel preko neke korenine. Sedaj je še-le spoznal, da je zašel in da se nahaja v strahoviti pustinji. Brzo je vstal in hitel naprej, sedaj po tej, sedaj po oni poti, da bi čim preje prišel iz gozda. Toda zaman; blodeč po gozdu je opazil, da se bliža onemu mestu, kjer je bil najprej. Tu je legel na zemljo, moči so mu pošle in glad ga je počel moriti. Mladenič si je z rokama pokrtil obraz in pričel glasno vzdihovati. Ko je zopet dvignil glavo, se je stresel; pred njim so stali trije možki, katerih ni videl prej. Prvi je imel sè zlatom vezeno obleko a pas mu je bil obsut z dragim kamenjem. Drugi je nosil črno haljo, prepasano z rudečim pasom. Tretji je nosil plavo haljo a okolo trupla kožnat pas, v močni roki pa je držal sekiro.

«Kaj delaš tukaj?» vprašali so ga h krati vsi trije.

«Umiram», je odgovoril mladenič, »usmilite se me».

«Česa želiš?»

«Želim, da pridem čim preje iz te šume».

«Izberi si jednega izmed nas, da te bo vodil».

Mladeniču je najbolje ugajal oni, ki je imel sè zlatom vezeno obleko, torej je rekel:

«Tebe sem si izbral».

Človek v zlati obleki se je nasmejaj in mladeniču podal roko, a ostala sta izginila. Brzo je korakal mladenič za svojim vodnikom. Kmalu sta ostavila pot za sabo. No, dasiravno sta hodila že več ur, bila sta še vedno v gozdu.

«Truden sem, nemorem dalje», je rekel mladenič in postal.

«Pot je dolga, a tvoje noge so slabe», je rekel mož, «jaz te ne morem več spremljati. Toda za nekaj ur prijezdi tu mimo nek pot-

nik. Vzemi ta-le meč in prisvoji si njegovega konja, ki te ponese dalje».

«Joj meni!» zavpije mladenič in razprostre obe roki. Kdo si ti, ki mi tako svetuješ?»

«Jaz sem zločin!»

«Beži od mene!» zavpije mladenič in se vrže na zemljo. Slišal je le še peklenski krohot in bil je zopet sam.

Ko je zopet odprl oči, stala sta pred njim dva človeka.

«Kaj delaš tukaj?» vprašata ga.

«Umiram, usmilita se me».

«Česa želiš?»

«Da pridem čim prej iz te šume».

«Voli si torej jednega od naju, ki te bode vodil iz gozda.»

Mladenič ju je pogledal in je rekel onemu, ki je nosil črno obleko in rudeč pas:

«Tebe sem si izvolil».

Molče mu je neznanec podal roko in ga odvedel sè seboj. Po dolgem potovauju sta prišla do brezna, iz katerega je bilo slišati zdihoavanje in jok.

«Ne morem dalje!» je zavpil mladenič.

«Za to sem te tudi privedel semkaj», mu je rekel črni neznanec; «samo tem potom zamoreš priti iz gozda. V tem breznu je smrt in le-ta te reši muk».

«Joj meni!» zavpije mladenič. «Kdo si ti, ki mi tako svetuje?»

«Jaz sem ob up!»

«Proč od mene!» zavpije mladenič in pade na zemljo.

Ko je zopet odprl oči, stal je pri njemu oni človek v plavi košulji sè sekiro v roki, ki mu je rekel:

«Pojdi z mano, mladenič; res je tvoja pot dolga in polna muk, ali kdor trpi, istemu pomaga Bog».

Mladenič mu je podal roko a neznanec je šel pred njim. Sè sekiro je sekal debela in krajšal pot skozi grmovje.

«Deni na pleča jednega teh hlodov!» zapove mu neznanec.

Mladenič ga je ubogal, dasi je bil truden in ga je mučil glad. Ko je šel dalje, počel se je gozd svetliti, on je postajal veseleji a breme se mu je dozdevalo vedno lažje, ker ga je nosila nada na svojih krilih. Slednjič sta došla na konec gozdu. Pred njima se je v blišču jutranjega solnca razprostirala velika, zelena ravan.

«Zunaj sva», rekel je tujec. «Šuma, skozi katero si šel, je šuma bede. Ne pozabi tega nikdar. Sedaj pa odloži breme!»

Mladič je vrgel hlod raz pleča in vprašal neznanca :
 «Kdo si ti, ki si me vodil tako lepo?»
 «Jaz sem delo!» je rekel tujec in izginil.

Svetišče.

Razdrto zrem svetišče
 sred tihega polja,
 svetnike v prah teptane,
 ki so krasili ga.

S trepetom zrem svetišče
 razdrto, prazno to —,
 oh, srce v tihih prsih
 svetišče je temno. —

A plamen, ki pred sveto
 podobo dan in noč
 plamtel je — v divji vihri
 ugasnil je nekoč.

Njegovi zlati vzori
 v prah zgrudili so se —
 prevara bridka strla,
 uničila jih je.

V svetl pa žar ljubezni,
 ki v njem je plapolal,
 se divji piš usode
 je siloma zognal. —

Kristina.

Reformovana obleka.

 ozdeva se mi, da misel na reformo ženske obleke se ne dobi v nas rodovitnih tal. Preveč so se privadile slovenske oči francozkim spačenim pojmom estetike na ženskem telesu. Vso eleganco vidimo le v strogem posnemanji krojev, koje si je izmislila kaka francozka krojaška glava. In vendar so često skrajno neokusni, nelepi. Vendar jih pa občuduje ves ženski svet, ker dohajajo iz Pariza in ker so moderni.

Samo prosim, da se nekoliko pomisli kake gorostasnosti smo občudovali vže kot lepe. Kaki nestvori so bile krinoline okoli 50-ega leta. A vendar jih je posnemal ves omikani ženski svet z veliko vnemo. In to isto ženstvo je čez 2-desetletji nosilo tesne princesne obleke s tako ozkimi krili, da so ženske v njih komaj stopale. Spominjam se še izza svoje otroške dobe, kak zopern, da ne rečem oduren, je bil

pogled na korakajočo damo, ko so se pri vsakem koraku, — ako se sme tako imenovati nerodno stopicanje, črtale noge po celem krilu. Moralo je biti že dovolj grdo, da je napravilo celó na otroka tak neizbrisljiv utis!

Pozneje so drapirali in omotali krilo z raznimi cunjami kakor kako portièro. In vse to je bilo lepo, krasno, nepopisno, nebeško!

Kako lepi so bili tudi ozki rokavi, ki so se rame oklepali kakor vlti, in vendar smo smatrale za lepe tudi one široke nestvore, v kojih je bilo blaga skoro za eno obleko. Tesne, gladke angleške *taille* so bile nekedaj *chic*, prav tako kakor pozneje ohlapne bluze. Vse, vse se nam je dopadlo, karkoli nam je diktirala moda, samo priprosta, pohlevna, vedno jednaka in vedno lepa narodna noša se ne more prikupiti našemu ženskemu svetu.

Vprašam pa, kaj bi neki storile te nasprotnice narodne noše, če bi prihajala baš ta oblika iz Pariza? Da, da, to bi bilo seveda čisto kaj drugega. *Deux font le mème, ce n'est pas le mème*. Potem seveda bi se vsa kranjska srca kar mahoma ogrela za to novo nošo, prihajajočo po ovinkih v našo belo stolico. Potem bi nosile naše dražestne gospice s ponosom in *chic*-om domači modric nad domačim ošpeteljnom in domača krilca. Oj, to bi bila elegantna, krasna obleka, diktirana iz francozke metropole od imenitnega *Wortha et consorti*.

Pa le tolažite se, cenjene moje čitateljice, saj to se nikdar ne zgodi. Za nekaj desetletij vam je še zagotovljena vsakovrstna nemogoča noša. Kralj *Worth* še ne misli vrniti se k naravnim, ženskemu telesu prikladajočim se krojem. Njegova bujna fantazija še išče efektov na bolj rafiniran način. Ne obleka naj se prilagodi životu, ampak život akomodiraj se gorostasnim njegovim oblekam. Ta princip bode veljal še dolgo časa v nepopisno radost malo mislečega ženstva.

In vendar mora vsak razumen človek spoznati, da je reforma pri ženski obleki neobhodno potrebna.

Kako dolgo propovedujejo uže zdravniki zoper škodljivi steznik, seveda brezuspešno, ker ga pri sedanji noši ne moremo pogrešati. Brezuspešni so bili vsi ukazi, patenti in oklici, ki so se izdali v teku stoletij in brezuspešna ostane vsa agitacija, dokler se krojenje oblek do cela ne izpremeni. Toda dokler se bodo držale nespametne ženske trdovratno bedastih ukazov neprimerne mode, tako dolgo ne smemo misliti na temeljito reformo.

Čudno in nerazumljivo pa je in ostane, kako si more sicer pametna ženska kvariti siloma zdravje, samo da zadostuje kapricam nepremišljene mode.

Kaj niso lepe, krasne orijentalke v svojih ohlapnih, nagubanih oblačilih, ki pač niso delani »en taille«; ali ne ugajajo Evropejcem tudi Japonke v svojih gladkih, priprostih, oblike zakrivajočih oblekah; — pa bi bila edino le moderna ženska samo tedaj lepa, če se stisne v trd, okoren steznik, ki ji ne da še dihati?

Omenila sem uže enkrat žensko društvo v Berlinu, ki namerava doseči popolno reformo v ženski obleki. Glavno pozornost obračajo tam na spodnjo obleko, dočim skušajo obdržati za zgornjo obleko oblike, ki jih predpisuje današnja moda, v kolikor je to pač mogoče.

No, pa me, zakaj bi se me ne naslanjale na tako lepe obleke narodne naše noše?

Cenjene čitateljice me pač ne umejo prav, meneč, da propagiram za popolno posnemanje narodne obleke. Bog ne daj! Saj ti kroji nikakor niso taki, da bi jih smeli postaviti v izgled kot ideal vsega krojenja.

Pa vsaj v obče damo svoji obleki lahko značaj slovenske, ali če rajši hočete, slovanske narodne noše. V kroju seveda treba veliko premeniti.

Saj današnja noša zopet zahteva gladke taille, kojih vendar ne moremo nositi brez steznika. Obleka bi se preveč podala po životu, natezala se in vgubančila, kar vendar ni lepo. Glavni pogoj so tedaj ohlapne, nagubane bluze ali iz goste tkanine izgotovljeni in z močnim platnom podstavljeni modrici, kakor jih nosijo n. pr. Hrvatice. Tak modric se ne poda tako po životu ter si ohranja lepo, gladko obliko, vendar pa nikakor ne ovira in ne tišči, če ni naravnost pretesen.

Za okraske obleke naj nam bi rabili toli lepi slovanski motivi, ki nikakor ne ovirajo, da ne bi izgledala naša obleka fina, elegantna in okusna. Še prav nasprotno. Nad krajšimi krili se nam pa ni treba spodtikati; saj nosijo Parižanke celo — pantalone, pa ne samo na kolesu, temveč tudi kot cestno obleko, ker so vesele, da se morejo odkrizati dolgih, prah pometajočih kril.

Zato pa priporočam cenjenim čitateljicam, naj stvar dobro premislijo. Morda »iztuhta« koja izmed njih kak novi, vsem higijeničnim in estetičnim zahtevam zadostujoči kraj ter nas reši s tem iz zagate. Morda se sprijazni potem celo gosp. »Z.« z mojo toli hvalisano narodno nošo.

Jako bi nam koristil v pospeševanje tega preperečega vprašanja tudi ženski splošni shod, na kojega programu bi morala biti jedna glavnih točk seveda reforma obleke.

Zagovornica te stroke bi morala seveda demonstrirati ob skrbno izdelanih modelih, da bi se naše dame prepričale tudi očitno o okusnosti, primernosti in **eleganci** propagiranih oblačil.

Danica.

Bo li meni...?

Josipino Turnogradsko
si me v šali ti nazival,
ker na vrtu si med cvetjem
drobne pesnice dobival...

Govor vnel tedaj se nama
je o doma tožnih časih,
in mladenki, ki pevala
že takrat je v naših glasih.

Žal, da smrti dih ledeni,
nežno cvetko je zamóril,
ko ji svit ljubezni srečne
jedva v žitju se zazóril...

Pri spominu tem, boleстно
pa mi duša je vzdrhtela:
Bo-li tudi meni sreča
kot nji kratko le trpela...

Zorana.

Naše mlade gospodinje in pohištvo.

pozoriti hočem naše gospodinje na neko napako, katero zagrešajo zlasti mlade gospodinje, ki si še le ustanovljajo svoj dom. Dozdeva se mi pa, da mladim gospodinjam pomagajo grešiti tudi starejše t. j. mamice mladih —, in ako se v tej zadevi o njih ne motim, sprejmô naj prijazno moj dobrohotni opomin in ako bodo imele še kedaj priliko (t. j. ako bodo še kako hčerko možile), popravijo naj drugič svojo napako. Toda, ako se prepričam, da jim delam s svojimi besedami krivico, rada potresem v znak kesanja svojo glavo s pepelom.

Prepričana sem — menda s tem nazorom nisem in ne ostanem osamljena —, da mora biti resna dolžnost mladim in starejšim gospodinjam, ki mladim pomagajo, da ne mislijo pri opravljanju stanovanja samo na njegovo zunanjo skladnost, ampak tudi na to, je li oprava primerna stanu in premoženju tistih, za katere se stanovanje pripravlja. In na to se pri ustanavljanji novih domov pozablja vedno bolj in sicer le na škodo tistih, kateri naj bi v njih našli svojo srečo. Naš mladi svet tekmuje kar križem, da drug družega prekosi v

neumestnem, dostikrat prav neukusnem lišpu svojih stanovanj, da razumen človek kar obstane ter si ne more dati odgovora na vprašanje: »Čemu vse to?«

Mislim, da ima to nekaj sličnega z onimi časi, ko so začeli prejemati od višjih in premožnih krogov pretirano parado tudi srednji in nižji krogi, opuščajoč v svojo lastno škodo priprosto, toda ukusno nošo. Kakor je pretirana parada žen in hčerâ v družinah, kjer dohodki prav za prav ne zadostujejo za tako parado, čestokrat vzrok, da si morajo odtrgavati od ust velikokrat na škodo zdravja, prav tako zahteva tudi neumesten lišp v pohištvu svoje žrtve, in še vse druge nego je s pomanjkanjem oslabljeni želodec.

Nikakor pa ne mislim s tem govoriti nekako proti umetnosti, kajti baš od tega lišpa, o katerem govorim, je prava umetnost jako daleč. Moje besede merijo proti lišpu, katerega si mnogi nabavljajo ne iz ljubezni do umetnosti, ampak zaradi lišpa samega, ker je ta lišp prišel v modo, modo popolnoma brezobzirno, kakor je brezobzirna vsaka druga moda. Ali se vse to vsacemu spodobi, na to se nikdo ne ozira, istina je le, da marsikateri, zlasti pa marsikatera, zaigra zaradi mode vse, večkrat tudi pogoje svoje pričakovane sreče.

Tajiti se ne da, da se vse vsacemu ne spodobi. Tudi lišp ne pristuje vsacemu; kakor bi nas neprijetno iznenadila čisto priprosta jednoličnost pri znanem bogatašu, tako napravi tudi čuden vpis na človeka, ki pozna socialne razmere, zunanji blišč in bogastvo tam, kjer se o bogastvu in premožnosti niti od daleč ne more govoriti. Bogato opravljeno stanovanje nepremožne družine obudi sicer lahko občudovanje neskušenih, naivnih ljudi, toda normalno razumni ljudje se gotovo trpko nasmehnejo ter pomajajo z glavo. Ako so hudega jezika, lahko ti še veter donese na ušesa njih besede, s katerimi te odhajajoči obsojajo.

Res ne bi škodilo, ko bi zlobni jeziki o tej stvari več govorili, toda ne za hrbtom, temveč naravnost v oči in o pravem času, ko se da preprečiti še marsikatero zlo. Kajti verjetno je, da bi si dala marsikatera gospodinja-začetnica dopovedati, ako bi se jej razložilo, da njena bodoča sreča ne obstaja v tem, da bode imela prav tako bogato ali še bogatejše napravljeno stanovanje, kakor je ima nova gospa komisarjeva ali kaka druga njena že omožena prijateljica. Morda bi bilo tudi v podlago njeni varčnosti, ako bi pametni oče in mamica pred svatbo rekla: »Napravimo ti priprostejše pohištvo nego je ima N-ova Anka, zato ti pa damo hranilno knjižico s 300 gld., da bodeš imela kam seči, ko pride potreba«.

Ali bi ne storil tak pameten sklep marsikatero mlado gospodinjo tudi v priprosto prirejenem stanovanju srečnejšo nego je ona, katera se kreta med dragim pohištvom, hodi po mehkih preprogah ter se ogleduje v visocih zrcalih, katera si pa mora po dobro sestavljenem mesečnem proračunu kupiti suktnjo ali kak drug potreben del svoje obleke na obroke ali celo na dolg? Kako more veseliti tako gospodinjo lišp okrog nje, ko se pri njem tem bolj kažejo drugi nedostatki, in ko je tako rekoč porogljivo spominja njene bedastoče, da je za nakup tega nepotrebnege blišča izdala marsikateri groš, za katerega bi si bila lahko nabavila kaj primernejšega, ki bi jej delalo trajnejše veselje. In ko se jedenkrat vzbudijo v nas neprijetni občutki, postanejo nam gostje, tem pogosteje, čim večkrat imamo pred očmi njih prouzročitelja.

Tako si lahko svojo zadovoljnost uničijo tisti, ki žrtvujejo brez premisleka, samo zaradi brezglavne mode in iz neumestne častihlepnosti, da bi prekosili svoje znance, pri ustanavljanju svojega doma marsikateri goldinar, ki so jim ga mogli dati stariši za dvomljivo veselje, da se bode moglo o njih govoriti, kako imajo krasno opravljeno stanovanje, krasnejše nego ta ali ona bogata gospa.

Dasi tudi je velika neumnost, da, lahkomiselnost, vlagati vso doto samo v pohištvo in morda v balo, ter pozabljati tako nepričakovanih potreb vse ostale bodočnosti, vendar bi se dal najti še kakov, četudi precej šepav izgovor za tako početje. Toda nikakor se ne dajo opravičiti dejstva, ki se od leta do leta bolj množe, in o kojih bi mogli naši mizarji in izdelovalci preprog kaj veliko povedati. Mislim namreč te slučaje, ko stopajo v zaroko ljudje brez vsacega premoženja, odkazani k večjemu na stalno mesečno plačo — včasih prav skromno — kateri v svojej nerazumljivej prevzetnosti, ali prav za prav bedastoči, pozabljajo razmer, v kojih so vzrastli in v kojih jim bode tudi dalje živeti ter se hočejo, nakupivši si dragega pohištva in k njemu spadajočih luksurijoznih predmetov, mahoma mnogo više povspeti, nego jim morejo zadostovati njih dohodki. In nasledki tacega brezumnega početja? Lehko jih je uganiti. Le izvolite malo poračuniti. Na letni dohodek 1200 gld. naročili so si na obroke pohištva in družih potrebščin za 600 gld. Zopet drugi so si dali na letni dohodek 1800 gl. prirediti stanovanje za 1000 gold. tudi na obroke. Rada bi poznala matematika, koji bi izračunil, v kako velicih in v kolicih obrokih ti ljudje svoj dolg izplačajo. Jaz sama nisem še nikoli skušala tacih računov, pač pa sem brez računanja videla že nekoliko nasledkov tacega gospodarjenja. Običajno je prišlo do eksekutivne dražbe, kojo so si izposlovali neizplačani zalagatelji nepotrebnege blišča. Koliko

radosti užijejo lastniki take njim neprimerne prevzetnosti od početka do javne dražbe in pozneje, to se sè številkami težko izračuni. To bi moral sam doživeti, kdor bi hotel o tem natančneje poročati. Tega pa nikomur ne želim.

Po mojem menenju je večja sreča, živeti priprosto in jednostavno pa zadovoljno, nego v zunanjem blišču pa v finančnih stiskah. Lišp sam na sebi, sosebo pa v zvezi s pravo umetnostjo, je sicer prav lepa reč, toda le za tiste, ki imajo sredstva zanj; oni pa, ki nimajo, sredstev in se vendar obdajajo z luksusom, pletô si sami sebi zanjko, v katero zadrignejo najprej sami sebe ter se tako pogubé. Naše babice in prababice so si pač utrpele za potrebno pohištvo, ali nepotrebne prevzetnosti v njem — niti pri premožnih — niso marale. Po njih naj bi se vzgledovale naše mlade gospodinje v lastno korist in srečo.

„Ž. s.“

Prevara.

Kot ptič na perotih iskren,
sem plaval ob vodi šumeči.
Konjiček pod mano jeklen
ni vedel, da plaval sem k sreči.

Dà plaval sem tje pod drevo,
kjer čarobna deva seveda;
kjer biserno njeno oko
potrto mi dušo ogreva.

Kot ptič zapeljan, obstreljen
sem plaval ob vodi šumeči.
Konjiček pod mano jeklen
ni vedel o moji nesreči.

In pil sem omotno sladkost,
pozabljal sem muke vsakdanje.
A ostre puščice mi ost
zgrenila nedolžne je sanje.

V slovo sem ponudil roko,
kot sestrici brat jo ponudi.
Pa vzel sem brez roke slovo
In vzel je brez nádeje tudi.

Pavel Dolenc.

Dvojna mera.

Spisala «Z.»

Gospod doktor, prosim, nekdo stoji zunaj in pravi, da želi govoriti z vami — je naznanil natakark doktorju Baldichu, ki se je ravno pripravljaj, da prične z lepo županovo hčerko kvadriljo.

«Česa pa hoče?» je vprašal ne baš prijazno doktor in gledal, kako so polagoma stopali plesalci s plesalkami v vrsto.

«Nekova delavka je baje zbolela.»

«A tako, potem naj počaka, da splešem kvadriljo.»

Natakark je izginil, gospod doktor pa je stopil s hčerko županovo v vrsto.

Aj, saj to je res nezaslišno, da ga kedo moti nocoj, ko je ves v svojem elementu. Ti godeci so v resnici vredni pohvale, tako lahko se pleše po njih polnih tonih, tako lehno drsi noga po gladkem parketu in oko v bujnem veselju počiva na teh vrtečih se postavah, teh izrezanih oblekah, lepih obrazih, okroglih ramah! To lehno šumenje kril in ta fini vonj parfemov, kdo bi res zamenil vse to z zadržuhlo bolniško sobo ...

Plešimo. aj plešimo!

Mej vrati se je zopet prikazal natakark, takoj za njim pa je ril širokopleč delavec v priprostem a čednem vsakdanjem oblačilu. Snel je klobuk, da mu je svitloba kandelabrov padala naravnost v obraz in osvetljevala žalostni izraz lica. Obstal je mej vrati in temno meril vso to razposajeno družbo. Ravno je priplesal dr. Baldich mimo, delavec je z hipnim sklepom stopil predenj ter ga s tem zaustavil v plesu.

«Gospod doktor, prosim, moja žena umira», zaprosil je in proseče uprl oko vanj.

Doktor je postal za hip rudeč same jeze a premagal se je vendar, da je samo siknil:

«Prezdrznost!» Nato je pomignil delavcu, da stopita v predsobo.

«Kaj ne morete priti o drugem času», je dejal jezno, ko sta bila sama.

«Gospod doktor, saj sem bil že predvčeranjem pri vas.»

«Da, da, te dni sem imel toliko opravila s pripravljanjem te veselice. Sicer sem vam pa dal recept.»

«Ah, gospod, ali nič ji ni bolje, bojim se ...»

«Ničesar se ni treba bati! Taki ljudje ne umrò tako hitro. Če bom mogel, pridem pozneje, sedaj ne morem».

«Gospod doktor, prav lepo bi vas prosil . . .»

«Ah kaj! Ne morem, pa basta! Z Bogom!»

Delavec je odšel s težkim srcem venkaj v noč, dr. Baldich pa se je vrnil nazaj k družbi.

«Kaj pa je bilo?» je šepetala županova hčerka koketno.

«Ah, nek delavec hoče, da bi šel sedaj ž njim».

«Moj Bog, kakovi so ti ljudje! Ta drznost! Lepo je bilo vendar, da me niste zapustili», dejala je pol izzivajoče in se mu ljubko zasmejala.

«Ah, gospica, kako bi bilo pač to možno», vzdihal je in delavec mu je izginil iz spomina.

Do jutra je plesal dr. Baldich neumorno. Pri tretji črni kavi, proti peti uri, s katero je dušil duhove šampanjca se je sicer spomnil na delavca a potem vendar odšel proti stanovanju, mesto venkaj proti tvornici.

Malo predpoludnem se je zbudil ter šel h kosilu. Ravno je zazvonilo poldne, ko je vstopil v gostilno, kjer ga je že čakalo par tovarišev.

«No, sili dobro spal?»

«Ali te maček zelo tare?»

«Gróžno me glava boli!»

Taki pozdravi so mu leteli nasproti. Sedel je in izpraševal ru-dečelično natararico, ima li kaj za njegov oslabeledi želodec, potem pa si je naročil cvička in kisle vode, nalil si polno kupo ter naenkrat izlil v sé.

«Ah, to je fino!» pohvalil je in vprašal kaj li zvoni tako dolgo.

«O, nekdo je umrl».

«Kdo pa?»

«Delavčeva žena».

«Tako?!» dejal je malo zategnjeno, potem pa malomarno zamrmral pred se: «E ne bo take škode!» ter mignil natararici, naj mu vendar hitro prinese jedi.

* * *

Gospod doktor Baldich je obiral kos srne — okusen ostanek prejšnjega večera ter razkladal prijateljem, kako zelo je lačen vselej kadar kroka, ko je vstopila glavarjeva hišina in se obrnila k njemu.

«Prosim, naši milostivej je slabo. Gospod so mi ukazali, da vas pokličem.»

«O takoj, takoj» hitel je, vrgel servieto od sebe, pustil jed in pijačo ter pograbil klobuk.

«Za Boga, saj ne gori, kosila vendar ne boš pustil», je klical sodni avskultant za njim, a dr. Baldich ga ni več slišal.

Na trgu se je zaletel v debelega davčnega kontrolorja Pipko.

«Gospod doktor, kaj se svet podira, da tako letite.»

«Oh prosim, glavarjeva gospa ... hiteti moram ...»

«Na zdravje, gospod doktor!» pozdravil ga je malo dalje trgovec Kegler, ki je bil tudi v pripravljalnem odboru za veselico, «kam pa kam, tako hitro?»

«Servus!» Pardon! ... glavarjeva gospa ... bolna je ... ne utegnem!» in že je bil trgovec sam.

Skoro brez sape je pridirjal zdravnik h glavarju, kateri ga je že čakal v salonu.

«O, gospod doktor, kako sem vam hvaležen. Hišina mi je povedala, da ste bili ravno pri kosilu. Dovolil si bom vas potem nekoliko oškoditi!» ...

«O prosim, gospod okrajni glavar, zdravnikova dolžnost je ...»

«Da, da, vem, ali vsak pač ni tako vesten. Naš okraj vam mora biti res hvaležen!»

«O prosim, dolžnost ...»

«Vem, vem, dolžnost vam je sveta, pa vendar! ... Toda prosim, če se hočete potruditi k soprogi ...»

«Storim, kar je v moji moči!»

* * *

No, milostiva gospa pl. Mendlich, soproga okrajnega glavarja, — šetala se je pod večer po drevoredu ...

Pismo „Slovenki“.

Mislilim, da v naši dobi ni treba še le dokazovati, koliko je vredna kultura v življenju narodov. Dandanes se ne more več tajiti, da je življenje boj; kamor se ozremo, ugledamo borbo, mej posamezniki, mej narodi, mej stanovi, mej slojevi, mej rasami, mej spoli itd. Zmaga pa se priklanja vedno na ono stran, kjer je večja moč. To je železni zakon narave, katerega nam tolmači moderna prirodoslovna veđa in modroslovje, katero se postavlja,

osvobodivši se puste špekulacije, na realno podlago dejstvenih pojavov. Že to spoznanje pomeni velik napredek, kojega niso deležni samo posamezniki, temveč pride v prid vsemu t. z. civilizovanemu človeštvu, neizravno pa tudi — vsaj deloma — še barbaričnim rasam.

Iz tega nepobitnega dejstva izvirajo razne posledice, katere mora vpoštevati, kdorkoli je deležen boja — in to je dandanašnji vsakdo. Najvažnejše spoznanje, izhajajoče iz skalnotrdnih premis je pač to, da mora vsak resni bojevnik vse storiti, da pridobi moči, večje moči, nego je nasprotnikova. To velja brez dvoma tudi v narodnem boju.

Ne tajim, da mi je nacionalna borba v marsičem skrajno zoprna. Oblike, v katerih se razvija narodni boj v Avstriji, so včasih ako divjaške, da zbujaajo gnjus v človeku, ki ima količkaj estetičnega, okusa. Pogostoma služi tudi narodnost in njena skrajna potencia: šovinizem, samo kot krinka za prikritje družih namenov, često povsem egoističnih in neplemenitih. Toda boj, kateremu je namen narodna enakopravnost in svoboda, neodvisnost in napredek, nima z onimi nelepimi izrastki ničesar opraviti in je lahko tako plemenit, kakor njegovi cilji. A tudi v tem boju ne odločuje načelo, pravica ali vzor, temveč moč. In brez visoke kulture ni moči. To je moment, s katerim treba tudi Slovincem, sosebno primorskim, računati. In v tem oziru bi se menda lahko storilo še marsikaj.

Važno se mi zdi, da imajo tržaški Slovenci v »Slovenki« svoj beletrističen list, ki je pač v prvi vrsti namenjen ženstvu, vendar pa lahko izpolnjuje naloge, dotikajoče se celega naroda. Ta list in njegovo uredništvo bi moralo postati nekako kulturno središče tržaških Slovincem; tu bi moral biti nekak vir našega duševnega življenja; odtod bi morala prihajati inicijativa za nova umna dela.

Res je, da je Trst trgovsko mesto, a to bi nas ne smelo plašiti. Mesto, v katetem lahko izhaja leposloven list, mora imeti podlago za duševno življenje. Toda to se pri nas še vse premalo prikazuje. Nedvomno se nahaja tu nekoliko pisateljic in pisateljev, kateri bi lahko dokaj lepega in dobrega zvršili, ako bi bila mej njimi kaka realnejša zveza. A to primanjkuje. Za »Slovenko« bi bila ustanovitev kakega literalnega kluba gotovo lepa zadača in z dobro voljo bi se lahko mnogo doseglo, kar bi koristilo ne le tržaškim Slovincem, temveč slovenskemu narodu sploh.

Brez kulturnega središča ni kulturnega življenja in dokler ni tega, bode naš napredek vedno polžev. Osnujte torej tako duševno središče!

nn.

Književnost in umetnost.

«Rokovnjači». Roman spisala Jurčič in Kersnik, dramati-
ziral Fr. Govekar. (K primijeri 7. februarja.)

O tej premijeri piše Aškerc v «Slov. Narodu»:

Vsa čast geniju Schillerjevemu, vsa čast! Toda toliko je go-
tovo, da njegovi «Razbojniki» ne bodo več streljali na slovenskem
odru. Sinoči so jih premagali naši «Rokovnjači!»

Bila je to prava pravcata zmaga! Slovenski razbojniki so pre-
magali nemške. Slavna intendantca lahko mirne vesti vrže v peč vse
vloge in rokopise Schillerjevih «Razbojnikov»; rokopise in vloge
Jurčič-Krsnikovih-Govekarjevih «Rokovnjačev» pa naj shranjuje na
imenitnem kraju v svoji pisarni, da se ne poškodujejo, ker jih bode
še večkrat rabila! Saj, če že hočemo gledati razbojniško romantiko
na današnjem modernem odru — nekateri ljudje tudi mej Slovenci
imajo tako «nežne» živce, da ne morejo gledati realistično-naturali-
stičnih dram à la «Trhli dom» itd. — čemu bi iskali romantike po
tujem, ko je imamo dovolj doma?!

Pa zakaj omenjam baš Schillerjeve «Razbojnike»? Ali sta si
snovi tako močno podobni? Tu in tam si snovi in prizori morajo
biti nekoliko slični, saj oboji so — razbojniki — nemški in slovenski.
Drugače so pa naši «Rokovnjači» čisto izvirni, so čisto
naši!

In odkrito rečeno: naši rokovnjači so nam veliko, veliko simpa-
tičnejši, ljubši, nego pa nemški. Ne vemo natanko, kolike dejanske
podlage imajo nemški «Razbojniki.»

Ne utegnemo se več pečati s takimi «učeniimi» preiskavami,
tičočimi se starejše nemške literature; saj imamo vendar že sami s
seboj dovolj posla, in mi sami si moramo biti vendar bližji, nego
tuja literarna vprašanja...

Toliko pa vemo, da so naši «Rokovnjači» zgodovinski, mi vemo,
da sta Jurčič in Krsnik svoj imenitni roman osnovala na historični
podlagi. Rokovnjači so na Kranjskem v resnici razsajali — tako ali
drugače. Resnica je, da so jih Francozi ukrotili, in celo nekatera
imena rokovnjaška so «zgodovinska!» To je bila folija, na katero je
bujna fantazija Jurčičeva zasnovala klasične svoje «Rokovnjače», ki
jih je bil objavil prvi letnik «Ljubljanskega Zvona». «Rokovnjači»
nas tudi spominjajo zanimive francoske dobe, spominjajo nas sim-
patičnih Francozov, ki so nekdanj vladali osrednji del naše Slovenije
in ki so bili naši narodnosti vsekdar pravični...

Schillerjevi «Razbojniki» so sami ob sebi res lepo delo, čeprav so to prvenci posnikove muze. Toda, pomislite, kakšen je jezik v teh «Razbojnikih!» Kakšna bombastična, frazasta, prisiljena, afektirana dikcija! Za našo realistično dobo so ti «Razbojniki» naravnost nevažni! Mi takšnega jezika ne razumemo več, tem manj, ker nismo Nemci.

Kakšen pa je jezik v «Rokovnjačih!» To je naš izvorni slovenski jezik, to je realistična govornica našega preprostega ljudstva. Robata je, včasih celo surova in cinična ta govornica — toda posneta je iz življenja. In Jurčič je razumel to! Kdo je poznal bolj dušo našega kmeta, nego prerano zvečneli Jurčič? Koliko klasičnih tipov nam je ustvaril v svojih povestih! Kako se ti tak tip, tak značaj vtisne v dušo, da ga ne pozabiš več! —

Takih značajev je tudi polno v «Rokovnjačih». Krepko risan je nesrečni Nande, ta žrtva hudobnega Brnjača. Takisto plastične prikazni so Blaž Mozol, Polonica, «Rajtguzen», črevljar Bojec, dr. Burger i. dr. Smrt je po «rokovnjaško» napadla ubogega Jurčiča; ko je pisal svoj roman, mu je vzela pero iz roke, predno je dokončal svoje delo. Dovršiti je moral začeto povest takisto duhoviti Krsnik...

«Rokovnjače» pa smo paznali dosedaj samo iz Jurčič-Krsnikovega romana. Mej romanom in pa mej dramo pa je precejšen razloček: od povesti do drame je še daleč! To se pravi: stališče dramatičnega pisatelja je drugačno, nego stališče romanopisčevo. In roman «Rokovnjači» spraviti na oder, ni bila baš lahka stvar, kakor dramatisiranje kake povesti sploh ni igrača.

* * *

Pisatelj, ki namerava kak roman dramatisirati, ima pred seboj dve poglavitni poti: Ali vzame iz romana samo snov in tisto snov potem po svoje čisto samostojno obdela in predela v dramo; ali pa se tesno drži romanopisca, tako da kopira kolikor mogoče doslovno vse dialoge in sprejema v dramo vse prizore iz romana, povesti, iz novele. Morebiti bi bila možna še nekaka srednja pot; toda prvi dve imenovani poti sta gotovo poglavitni.

Katero pot si je izbral gospod G o v e k a r, ki nam je dramatisiral «Rokovnjače?» Kolikor se spominjamo romana, moramo reči, da je izbral drugo pot. Saj je pridržal v drami premnoge dialoge, posnel ali prepisal je originalno dikcijo Jnrčičevo-Krsnikovo, pridržal skoraj vse tipe in osebe in skoraj vse prizore iz romana.

Natančnejšo analizo in paralelo mej romanom in mej dramo ter genezični porod drame iz povesti poda gotovo kak strokovni kritik.

Brez pretiranja pa smemo in moramo reči, da se je dramatikozovatelj delo v obče sijajno posrečilo.

Sinoči smo gledali in poslušali na odru pristne slovenske rokovnjače. Ves tisti razbojniško-romantični milieu je dobro prenešen iz romana na oder; gledali smo tragično njegovo smrt: poslušali smo klasično robatega Blaža Mozola, komičnega Bojca, karakterističnega Rajtguzna, videli smo dra. Burgerja, brata Nandetovega, Poljaka, nežno Polonico i. dr....

* * *

«Rokovnjači» so zbok svoje dramatičnosti kar izzivali spretno roko, da jih spravi na oder. In g. Govekar je imel, to se more priznati, spretno roko, ki se je lotil vprizarjanja. Saj lahko delo ni to, toliko oseb postaviti v dramatično scenerijo, toliko prizorov spojiti med seboj v harmonično celoto — tako, da se vidi vse motivirano. Gotovo je gosp. dramatikozovatelj sinoči že sam opazil tu in tam kak nedostatek, kako scenično hibo. Take pomanjkljivosti se zapazijo najbolže pri resnični vprizaritvi. In potem se lahko še kaj popravi in popili, skrajša ali dostavi. V celoti pa so imeli «Rokovnjači» sinoči izboren uspeh! Vsak akt ima resničnih dramatičnih prizorov!

Pravi sejm je v prvem dejanju. Vse živo in resnično. Vele dramatičen je prizor v III. dejanju, ko Mozol naznanja bratu Nandetovemu, da je vjet glavar rokovnjaški. Narsvnost pretresljiv je prizor, ko zagleda Poljak svojega uklenjenega brata Nandeta, in ko ga ta prosi, naj ga oprostí in izpusti. Kako se ob tem v oskrbnikovi duši borita dolžnost in sorodna — kri! Pravi biser je prizor, ko Nande dobi v pest svojega sovražnika Brnjača! Kot nežen kontrast stoji tem groznim scenam nasproti ljubavni sestanek Nandetov z ljubico Polonico. Tu si gledalec oddahne, ko vidi pred seboj samo človeka Nandeta...

In če je resnica, da konec venča delo, potem je Govekarjev konec, sklepni prizor, res na pravem mestu. Dočim v romanu Nande in Polonica pobegneta, završil je dramatikozovatelj dramo tragično. Nande pade od krogelj svojih zasledovalcev zadet, baš v trenutku, ko stoji «na pragu sreče», ko misli s svojo ljubico pobegniti v svobodni daljnji svet. Kako nas presune obupni vzkrik Poloničin! —

Dramatikozovatelj je vpletel na nekaterih mestih tudi petje. Čeprav to ni bilo strogo potrebno, moramo reči, da je to petje povsod na mestu, da povišuje dramatičnost samo. Naravno je, da pojo pivci na sejmú, naravno je, da pojo kamedijantje. In če pojó tako lepo, kakor so peli sinoči pivci, kakor so peli dražestni vojaki v prvem dejanju,

ali kakor je pela značilno svojo pesem lepa Nona . . . no, pa že radi poslušamo!

Saj je ta igra prava ljudska igra. Petje v taki razbojniški igri tudi ublažuje burni, surovi in robati ton razbojniškega življenja; in zato je gotovo vsak slušatelj-gledalec to petje z veseljem pozdravil...

Da so imeli «Rokovnjači» sinoči tak krasen uspeh, zato se imamo zahvaliti pa tudi vsemu igralskemu osebju, ki je svoje vloge prav lepo reševalo. Imen ne imenujem, ker ne pišem kritike o predstavi sami.

Moramo pa reči, da so bile vse poglavitne osebe v dobrih, nekatere v izvrstnih rokah. Odlikovali so se moški in ženski igralci.

Če je bil kje kak nedostatek, to se gotovo popravi pri nadaljnjih predstavah. . .

Gledališče je bilo sinoči do zadnjega kotička razprodano, notabene: pri drami razprodano! Kam bi človek to zabeležil, da se ne pozabi? Dosedaj se kaj takega pri drami pač še ni prevelikokrat pripetilo.

Ali smemo to smatrati za ugoden «omen»? Ali smemo upati, da se naše občinstvo resno zanimiva za domačo dramatično umetnost, za izvirne drame?

Bog daj, da bi bilo res tako! —

Saj naše gledališče je vendar namenjeno v prvi vrsti izvirni slovenski drami. To gojiti, pospeševati je njegova prva naloga.

Našega gledališča naloga je: vzpodbujati slovenske pisatelje, da se lotijo dramatičnega vstvarjenja, ker s tem bogate domačo književnost, ki je bistven del naše narodne kulture. . .

Upajmo, da bode naše čestito občinstvo še večkrat hotelo gledati «Rokovnjače». Ta igra je kakor ustvarjena zlasti za širje sloje.

Gosp. Govekarja naj pa sinočnji vspah vspodbudi k nadaljnemu delu. Naj nam dramatizuje še več drugih slovenskih povestij. Hvaložno delo bi bilo n. pr. dramatizovanje nekaterih Tavčerjevih povestij.

Saj, če dramatizujejo svoje povesti Francozi in drugi narodi — zakaj ne bi smeli mi svojih?! —

Sinočnja navdušenost za slovensko dramo naj vzbudi pisatelje naše, da se poprimejo izvirne dramatične produkcije.

Hrvaške slikarice. Čitateljice Vašega lista utegne zanimati, da je v »Umetniškem domu« v Zagrebu bilo razstavilo pretekle mesece svoje umotvore tudi šestero dam*).

*) S tem člankom bodi popravljena zmota, ki se mi je vrnila v februarški števec »Zvonovi« glede števila hrvaških slikaric. . .

Najplodovitejša med temi umetnicami je gluha onema Slava Raškaj, ki je razstavila 6 dražestnih akvarelskih studij.

Leopoldina Auer-Schmidt ja portetistka. Ti dve slikarici živita v Zagrebu.

Na Dunaju bivata: Zora pl. Preradović, hči slavnega pesnika hrvaškega in pa baronica Anka Marojčić-Löwental. Kakor Raškaj, tako slika tudi Preradović najraje akvarele; razstavila je čvetero prav lepih pokrajinskih slik. Baronica Marojčić pa je razstavila neko »radirbo«, predstavljajočo njenega učitelja v slikanju.

V Pragi živi Pavla Dvořak Špun-Strižić. Razstavila je portret čednega belega — psička.

In Jelka Struppi je poslala na razstavo par izvrstnih »studij«. Ta umetnica živi v Monakovu.

Gotovo je to veselo znamenje, da so se med Hrvati začele pečati s kistom in paletoj tudi ženske, in, kakor kaže zagrebški »Salon«, ne brez uspeha.

Tudi naše Slovenke, ki so podale domači književnosti že par talentiranih novelistinj, menda niso brez slikarskega darú. To potrjuje pripoznana izvrstna umetnica, Ivana Kobilica. Upam pa, da se skriva med nami še kje kak ženski slikarski talent. . . .

Chopinov preludij. Spisal grof Lev Tolstoj sin. Sin slavnega Tolstega je spisal kakor za odgovor svojemu očetu na njegovo »Kreutzerovo sonato« knjigo »Chopinov preludij«. Za moto tej knjigi je vzel besede iz sv. pisma: »Zato bo mož pustil očeta in mater ter se pridružil svojej ženi, da bodeta oba jedno.»

Ob kratkem je sujet knjigi nekako ta-le:

Krivkov, dvajsetletni dijak, rojen plemič, se zaljubi v malo Sonjičko, pa se želi z njo poročiti. V Rusiji niso neobične takove ženitve. A ker je Krivkov siromak, mora se tej ženitvi odreči. Želi si torej v glasbi vtopiti svoje spomine. Morda mu Chopinovi zvoki olajšajo bolečine njegove? Posebno petnajsti preludij, ki je tako nežen in tih, ali sledeči presto con fuoco z divjo močjo in veselo nado . . . Toda glasba deluje baš nasprotno. Boj v njegovi duši postaja le večji. Da si olajša dušo, hiti k svojemu prijatelju Komkovu, filozofu, ki je jako bistre glave in se je oženil pred mesecem dni ter živi srečno. V tem Komkovu govori pisatelj sam. On je oduševljen apostelj ženitve, osobito rane ženitve. On razlaga, da je ženitev potrebna, jus naturale v Rimljanih. Tudi Zenda Avesta sta smatrala coelibat za greh. Ako so tedaj Budda, Schopenhauer, Hartmann in še nekov četrti, neimenovani, koji obdeluje isti problem v zelo

razširjenej noveli proti zakonu, ker ga smatrajo za nekaj živinskega, tedaj, pravi Komkov, ti ljudje greše proti elementarnim in opravičenim zahtevam prirode. Samo hitra ženitev spopolnuje bistvo človeka. Ta Komkovljeva razlaganja raztužijo Krimkova še bolj. Ves zmešan beži pozno v noči domov. Tedaj se ga prvokrat v življenji polasti izkušnja v podobi Matruške, služkinje, ki mu odpira vrata v lahkejši spalni suknji. Kakor se ga slučajno dotakne njeno toplo telo in kakor pogleda v njen drzni, nečisti pogled, zastane mu kri v žilah. Reši se s tem, da zbeži. Sedaj razumeva Komkova. On sam je skušal opasnost prirodne moči. Hoče ostati čist. Ostavi tedaj učenje in postane nižji uradnik zato, da oženi Sonjičko.

In v pusto nočno tihoto zvené zopet akordi onega Chopinovega preludija, polni nade in odločnosti ter hrepenenja.

Znano je, da je oče Tolstoj vzela za moto svoje »Kreutzerovi sonati« tudi besede iz sv. pisma in sicer: »Kdor pogleda ženo poželjivo, je že grešil v svojem srcu«.

Oče Tolstoj je pesimist, mladi Tolstoj pa optimist. Stari je negacija, mladi pozitivnost. Oba sta antagonistata ali oba se zlagata v tem, da vporabljata novelo za zunanjo obliko svoje tendencije. Tolstoj sin ni pesnik, ali njegovo delo se bode čitalo še dolgo. Nam se zdi, da nima prav niti oče, niti sin. Istina je med obema ekstremoma.

Po »Prosvjeti«.

Prosvjeta. List za zabavo, znanost i umetnost. Ta najlepši ilustrirani list bratov Hrvatov izhaja dvakrat na mesec ter stane s pošto vred za vse leto 7 gl. Naročnina se pošilja: Upravništvu »Prosvjete«, Zagreb Gajeva ulica, br. 7.

4. Zvezek tega krasnega lista ima sledečo vsebino: Kozarac Josip: Oprava, psihološka studija (nastavak). — Safvet Mirza: Iztočno cvieće, pjesma. — Dragošić Higin: Kroz more jada, roman iz hrv. prošlosti (nastavak). — Sienkiewicz Henryk: Quo vadis? pripoviest iz dobe cara Nerona, preveo dr. Harambašić (nastavak). — Badalić Viktor: Zimska jutra, pjesma. — Petravić Ante: O »Simbolizmu« (nastavak). — Seger Mate: Zašto je propalo rimsko carstvo? — Barlè Janko: Povjest župe sv. Ivana Krst. u Novoj vesi u Zagrebu. — Brodsky Lj. dr.: Pod Velebitom. — Podravski M.: Zimska noć, pjesma. — Listak. — Slike: Spatz Willy: Isukrst uskrisitelj. — Brand J.: Na paši. — Pogled na Velebit. — Slapovi rieke Gačke kod Švice. — Bugarske narodne nošnje. — Skramlik Ivan vitez: Pohod. — Podravski M.: Zimska noć. — Kraljevića Gjuru postavljaju za kretskog guvernera. — Društveni dom u Sarajevu.

Naše Slovenke naj bi mesto ilustr. nemških listov čitale raje »Prosvjeto!«

Razno.

Izza kulis našega upravnništva. Mislim, da bode nekaj podatkov izza kulis našega upravnništva zanimalo naše čitateljice in čitatelje vsaj tako, kakor razni izkazi o ženskih slušateljicah v Švici ali tudi kje bliže. Saj so ti podatki fotografija našega lastnega napredka, naše požrtvovalnosti, omike in še mnogo drugega.

Toda naj začnem i brez dolzega uvoda.

Koliko nas je Slovencev? — Čez 1,200.000! In med temi 1,200.000, koliko nas je ženskih? — Gotovo čez 700.000! In med temi sedem sto tisoči, kaj mislite, koliko je taci, ki bi se zavedale, na narodnih veseljah, ne samo radi lepšega pri raznih društvih, ampak res narodnih, zavednih, pametnih Slovenk?! No, na to odgovorim prav hitro, samo prej še nekaj števil, suhih, pustih a za probujno našega ženstva jako imenitnih števil.

Gotovo bo vsako našo naročnico zanimalo, koliko naročnic ima naš list in kje. Evo toraj:

Vseh naročnikov našega edinega ženskega lista je — čudite se! — samo **508!**

Reči moram, da slovenskemu ženstvu to številce ni baš v čast. Moj Bog 508 med vso ogromno maso našega ženstva! In da bi vsaj teh 508 bile same ženske! — Toda o tem pozneje.

Da se vidi navdušenje in požrtvovalnost ženstva posameznih dežel v pravi luči, podajem ta le pregled:

Naročnic in naročnikov je:

Na Primorskem	217
„ Kranjskem	203 (!)
„ Štajerskem	61
„ Hrvatskem	9
„ Koroškem	5
„ Dunaju	5
„ Ruskem	2
„ Tirolskem	2
„ Češkem	1
„ Moravskem	1
v Ameriki	1
„ Italiji	1

Skupaj torej celo sijajno, ogromno število: . . . 508 (!)

Povedano bodi, da je izmed teh 508 naročnikov, možkih 140, društev 61, ženskih torej samo 307 (!)

V Ljubljani, kjer je vsa inteligenca v veliki večini slovenska, imamo inclusive vsa društva 44 naročnikov. a v Trstu 65! Mislim, da tem številkam ni treba komentara . . .

V našem imeniku bi zastoj iskali marsikako ugledno, spoštovano in uplivno narodno damo in našli bi marsikatero prav onih uplivnih, uglednih in notabene bogatih zastopnic našega ženstva, katere ime se je moralo črtati, ker ni plačala — naročnine!

To je prežalostno! Moja skromna oseba misli, da je dolžnost, moralna dolžnost vsake zavedne Slovenke, da podpira našo žensko literaturo. Menim, da mi vsak pošten človek pritrди, da je to prav tako koristno in narodno, kakor nabirati in darovati prispevke za razne spomenike ali vdeleževati se raznih narodnih plesov in veselice.

Dobro vem, da se vsakemu v vsakem oziru ne more ugoditi nikdar; kakor tega ne dosežejo drugi listi, tako tega tudi naš list ne doseže. Usojam se pa vprašati: ali je naša «Slovenka» res tako slaba, da bi se je morali sramovati, ali ne daje v svojih šestindvajsetih številkah na leto toliko vrednega gradiva, da bi se ne mogli žrtvovati oni trije goldinarji naročnine?!

Komur je preskromna, premalo elegantna, naj vendar vpoštevа, da je treba za vse to tudi materialnih pripomočkov. Slaba narodnakinja pa je ta, ki vrže naš edini slovenski list v koš, češ, za ta denar, ali par krajcarjev več, dobim eleganten, ilustriran «Familienblatt» — nemški seveda, ali to konečno ni taka nesreča, — ki se lepše poda na mizo v salonu, nego «Slovenka.»

Morda poreče kdo, kdo da je smel trditi, da vsaka zavedna Slovenka, ki ni naročena na naš list, ne razume ali noče razumeti svojih dolžnosti napram svojemu narodu. Jaz pa sem o tem uverjena in z menoj vsak pametno misleč rodoljub. Tu ni za reklamo kacega trgovinskega podjetja, tu je za ugled našega ženstva. Tristo in sedem naročnic med vsem našim ženstvom, to je jasen dokaz, kako hladno je isto kljub vsem napitnicam in govorom, s katerimi se pri besedah in veseliceh hvali njihova požrtvovalnost in navdušenost.

N. pr. recimo Ljubljana. Štiriinštirideset naročnikov suma sumarum ženske, možke in društva! Sedaj pa prosim, naj se kedo, katerega bi taka statistika zanimala, informira pri raznih knjigarnah, koliko slovenskih družin je naročenih na «Interessante Welt», «das Buch für Alle», «Ueber Land und Meer», «Gartenlaube» in kakor se že vsi tisti tuji listi imenujejo, ki imajo pri nas toliko več ugleda, nego naši domači. Čudil se bode in srce ga bode bolelo, če ima le količkaj čuta za slovensko stvar. Mnogo bi jih dobil čez 44! Tuji kulturi se klanja vse, domača se gleda čez ramo. Žalostno, ali resnično!

Slovenke, ne bodite vendar tako grozno apatične do vsacega pojava na našem literarnem polju; podpirajte svoj list, naročajte se nanj, ker le tako mu bode možno vspevati in napredovati! Vsebina našega lista je dovolj raznovrstna, da najde vsaka kaj za se. Pesmi, povesti, članki, razni sveti za gospodinjstvo, dobri pedagogični spisi, razne zanimive notice, kritike, moj Bog, ali ni to tudi nekaj! Kateri ni všeč to, ugajalo ji bode ono; katerej ne ugajajo članki, zanimale jo bodo povesti. In pred vsem naj pomisli vsaka, kateri je Slovenka preskromna, na naše razmere in na to, da delujemo za napredek vsega ženstva. Podpirajo naj nas in naš list bode uspeval in napredoval. Kadar bodemo imeli zadostno gmotno podlago, bode lažje pridobivati dobrih sotrudnic in sotrudnikov. Gotovo nihče ne piše iz sebičnosti, ali primeren honorar je v našem praktičnem času tudi za literate jako koristna in naravnost potrebna zaslomba. Vsak se mora še dalje naobraževati, čitati ugledne pisce, študirati življenje, kar je vse prav težko, ako se mora boriti pcebe še za vsakdanji kruh. Primerna nagrada za njegov trud mu te težkoče ne le olajšuje, ampak ga tudi bodri za daljne delo.

Na delo torej Slovenke! Lepo bi pač bilo od naših dičnih Kranjic, da se bolj zavzamejo za naš list, posebno še drugače tako napredne in narodne Ljubljančanke naj se ogrejejo zanj. Malo agitacije bi ne škodilo nikjer. Naše sotrudnice in naročnice še posebej vabimo, naj list priporočajo svojim prijateljicam in znankam!

In zdaj še nekaj resnih besed našim naročnicam in naročnikom.

Letos se je vpisalo zopet nekaj novih, gotovo vesel pojav, ko bi jih ne bilo nekaj tudi — izstopilo iz našega kroga. Žalostno je, da niso izstopile morda take, od katerih bi bilo misliti, da so jim tisti letni trije goldinarji, kolikor tolika žrtva, ampak da so izstopile dame, premožne dame, od katerih bi človek ne pričakoval ekonomičnih pomislekov. To je žalostno in njim samim nikakor ni v čast. Tudi se je primerilo par slučajev, v katerih so naročnice odklonile nadaljno dopošiljatev našega lista, toda ne da bi poravnale svoj zastanek na naročnini. In zopet so bile to — dame in ne morda kaka slabo plačana poštna odpraviteljica. Želeti bi bilo, da se taki slučajji več ne ponove, ker niso nikakor pripravi povzdigniti ugled našega ženstva.

Hi koncu opozarjam še na nakaznice, ki so se poslale vsem naročnicam in naročnikom, ki so zastali sè svojo naročnino. Nadejati se je, da isto točno poravnajo, da ne bode upravnništvo primorano s prihodnjo številko ostaviti jim lista.

„Z.“, upravnica „Slovenke“.